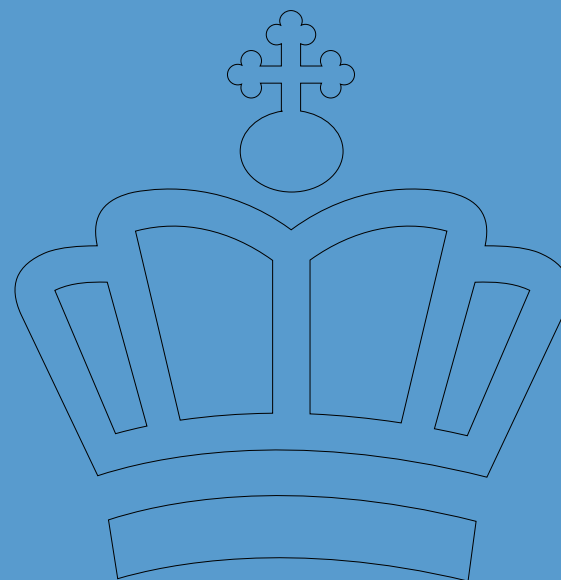

Hæftet præsenterer erfaringer fra en social- og sundhedsskoles første forsøg med europæisk praktik for elever. Både fra forberedelserne på skolen og de erfaringer, som social- og sundhedseleverne havde med hjem til Danmark - fra Sverige og Skotland.

Hæftet indeholder eksempler på god praksis, en række tips og gode ideer - til skoler, der nu vil i gang med at tilbyde praktik i udlandet, og til skoler, der vil forbedre deres praksis på området.

Praktik i udlandet - for social- og sundhedselever

Praktik i udlandet - for social- og sundhedselever

Erfaringer og inspiration

Praktik i udlandet - for social- og sundhedselever

*“Tit går vi og brokker os.
Det er godt at se udefra, hvad vi kan.
Udenlandsk praktik er lærerigt
begge veje”.*

Praktik i udlandet - for social- og sundhedselever

Erfaringer og inspiration

Endelig redigering ved:

Anne Schultz Pinstrup, Cirius

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie nr. 2 - 2001

Undervisningsministeriet 2001

Praktik i udlandet - for social- og sundhedselever Erfaringer og inspiration

Publikationen indgår i Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie som nr. 2 - 2001
og under temaet *internationalisering i uddannelse og undervisning*

Publikationen er et resultat af FOU-projekterne 1999-2534-16 og 2000-2534-281

Forfattere: Anne Frølund og Annie Philipsen, Social- og Sundhedsskolen, Københavns Amt og
Lis Sølvmoose og Jane Olesen, Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse

Endelig redigering: Anne Schultz Pinstrup, Cirius

Redaktion og produktion: Werner Hedegaard, DEL

Tegninger: Autograf, Århus

Omslag: Kontrapunkt A/S

1. udgave, 1. oplag, februar 2001: 1200 stk.

ISBN 87-603-1879-1

ISBN (WWW) 87-603-1920-8

ISSN 1399-2279

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie (Online) ISSN 1399-7386

Udgivet af Undervisningsministeriet, Uddannelsesstyrelsen,
Område for de erhvervsfaglige uddannelser

Bestilles (UVM 7-328) hos:
Undervisningsministeriets forlag
Strandgade 100 D
1401 København K
Tlf. nr. 3392 5220
Fax nr. 3392 5219
E-mail: forlag@uvm.dk

eller hos boghandlere

Grafisk tilrettelæggelse og repro: Malchow A/S, Ringsted

Trykt på Svanemærket papir med vegetabiliske farver.

Trykt af Malchow A/S, Ringsted, som har licens til brug af Svanemærket

Printed in Denmark 2001

Forord

“International praktik er en god måde at få sosu-uddannelserne frem i lyset på. Alle, jeg har mødt, synes, at det var god idé, at jeg skulle af sted. Udenlandsk praktik er en stærk måde at markedsføre uddannelserne på og fortælle kommende studerende, at de kan rejse til udlandet og tage en del af uddannelsen der.”

Citatet stammer fra interview med elever på Social- og Sundhedsskolen, Københavns Amt, hvor man som nogle af de første afprøvede praktik i udlandet for elever i social- og sundhedsassistentuddannelsen.

Skolen og Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse evaluatede forløbene med henblik på en systematisk erfaringsspredning til andre sosu-skoler.

Sosu-uddannelserne er siden kommet under PIU-ordningen, og flere skoler har efterhånden indhøstet deres egne erfaringer.

Det er alligevel vores opfattelse, at erfaringerne fra forberedelserne på skolen og de erfaringer, som social- og sundhedsseleverne havde med hjem til Danmark, kan inspirere andre social- og sundhedsskoler. Enten til selv at komme i gang med at sende elever i praktik i udlandet - eller til at forbedre en allerede etableret praksis på området.

Vi har bedt Anne Schultz Pinstrup fra CIRIUS om at omstrukturere den oprindelige rapport fra FoU-projektet på sosu-skolen i Københavns Amt med henblik på dette formål.

Undervisningsministeriet har finansieret det bagvedliggende forsøgs- og udviklingsarbejde samt udarbejdelsen samt udgivelsen af dette temahæfte.

Afslutningsvis skal bemærkes, at meninger og synspunkter i hæftet naturligvis står for forfatterens egen regning.

Birgit H. Bloch
Undervisningsministeriet
Uddannelsesstyrelsen
Område for de erhvervsfaglige uddannelser
Januar 2001

Indholdsfortegnelse

5	Forord
9	1. Resumé og anbefalinger
10	Anbefalinger
12	2. Indledning og baggrund
12	En kort introduktion til det konkrete projekt
13	3. Hvorfor praktik i udlandet?
13	Elevernes udbytte
15	Skolens udbytte
17	4. Rammerne for praktik i udlandet
17	PIU-ordningen
18	Leonardo da Vinci projektet
19	Nordplus Junior
19	Sokrates programmet (Lingua og Comenius)
19	Undervisningsministeriets FoU-pulje (Forsøgs- og Udviklingsmidler)
20	5. Arbejdet med praktik i udlandet
20	Rammer og ressourcer
21	International koordinator/PIU-koordinator
22	Valg af tidspunkt, land og sprog
24	6. Forberedelse til praktik i udlandet
24	Den sproglige forberedelse
26	Den kulturelle forberedelse
26	Den faglige forberedelse
27	Den personlige forberedelse
27	Den praktiske forberedelse

29	7. Gennemførelse af praktikopholdet
29	God praksis for gennemførelse af opholdet
31	Erfaringerne fra sosu-skolen i Københavns Amt
33	8. Erfaringer fra projektet
33	Elevernes oplevelser af praktikopholdet
37	Skolens evaluering af forløbet
41	Konklusion på projektet
43	9. Nyttige adresser
46	10. Nyttige publikationer
48	11. Summary in English
50	12. Bilag
51	Bilag 1: Den økonomiske støtte under PIU-ordningen
54	Bilag 2: De generelle mål for praktikforløbet i udlandet
56	Bilag 3: Beskrivelse på engelsk af uddannel- sen til social-og sundhedsassistent
59	Bilag 4: Evalueringsskema til eleverne
60	Bilag 5: Spørgeskema til det udenlandske praktiksted
61	Bilag 6: Status vedr. internationale aktiviteter på Social- og Sundhedsskolen i Københavns Amt, sept. 2000
63	Bilag 7: Summary of the project on work placements abroad for 11 social and health care assistant trainees

Resumé og anbefalinger

Social- og sundhedssektoren afspejler i stigende grad den multikulturelle sammensætning af Danmarks befolkning. Det stiller krav til fremtidens medarbejdere om at kunne begå sig i forhold til andre kulturer og normer, dvs. at have interkulturel kompetence. Et praktikophold i udlandet har vist sig at være et glimrende redskab til at opnå denne kompetence, samtidig med, at de personlige kvalifikationer som åbenhed, tolerance og ansvarlighed også bliver udviklet. Sosu-skolerne og arbejdsgiverne er bevidste om, at dette er noget, der bør prioriteres. Det kræver en strategisk indsats, hvor der afsættes ressourcer til arbejdet, og som kan vise sig at være givtig i forhold til skolens optag af elever.

Social- og Sundhedsskolen i Københavns Amt iværksatte i 1998/99 et projekt, som havde til formål at sende elever på praktik i udlandet under EU's Leonardo program. De mange erfaringer fra både skolen og de deltagende elever videregives i dette temahæfte, hvor de bruges som illustration til de generelle

betragtninger, man bør gøre sig for at kunne planlægge og gennemføre succesfulde praktikophold i udlandet.

Anbefalinger

Skolens evaluering har givet anledning til en række råd til andre, der måtte ønske at give sig i kast med en lignende udfordring.

1. Man skal sørge for, at der er afsat ressourcer, at ledelsen bakker op om projektet, og at samarbejdet med de øvrige aktører er sikret.
2. Man skal starte i god tid. Det kan være en langvarig proces at motivere og afklare eleverne, og selve den praktiske planlægning af praktikopholdet kræver tid. Både de faglige udfordringer og personlige oplevelser er med til at motivere til et udlandsophold, og man kan evt. lade tidligere praktikanter fortælle om deres oplevelser på informationsmøder på skolen.
3. Stoftrængsel kan blive et problem. Derfor skal der være skabt rum for, at de internationale aktiviteter kan integreres med de øvrige elementer i uddannelsen.
4. Man kan bruge de timer, der må anvendes til prøveforberedende fag, til kulturel og sproglig forberedelse af eleverne.
5. Man kan med fordel samarbejde med andre danske skoler og få råd og vejledning i at lave ansøgninger. Man kan hjælpe hinanden med at finde praktikstederne i udlandet og låne pladserne ud, hvis man ikke selv kan bruge dem. Skolernes aktiviteter er beskrevet i deres årsberetning/årskatalog.
6. Man bør deltage i internationale konferencer og bruge eksisterende samarbejdskonstellationer til at udvide skolens internationale virkefelt. Man skal pleje og vedligeholde sit netværk, og det er en god idé at koncentrere kræfterne om afgrænsede geografiske områder. Det er ressourcebespa-

rende at give eleverne et fast tilbud i stedet for at arbejde ad hoc baseret, hvor hver enkelt elevs ønske søges honoreret. Et praktikophold i udlandet kan evt. være et valgfrit element, som kan indpasses i den nuværende udformning.

7. Man bør indgå klare og tydelige aftaler med det udenlandske praktiksted om formål og arbejdsopgaver under praktikken. Man skal være opmærksom på, at andre kulturer ikke nødvendigvis læser aftalen på samme måde som én selv, og at man derfor bør være fleksibel og tålmodig, både over for samarbejdspartnere, elever og øvrige interessenter.
8. Økonomistyringen er vigtig og skal tages hånd om fra start. Man skal afsætte god tid til at lave ansøgninger og afrapporteringer og hellere gemme et bilag for meget end ét for lidt.

I dette hæfte kortlægges de forskellige aspekter, der vedrører praktik i udlandet for elever i de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser. Målgruppen er sosu-skoler, som enten er novicer og mangler inspiration og gode ideer til, hvordan man kommer i gang med praktik i udlandet, eller erfarne skoler, som savner redskaber til planlægningen og gennemførelsen af de udenlandske praktikophold. Beslutningstagere kan også drage nytte af hæftet, som bl.a. indeholder en beskrivelse af, hvad det indebærer for skolen at arbejde internationalt og kunne tilbyde et praktikophold i udlandet til eleverne.

Udgangspunktet for hæftet er de erfaringer, Social- og Sundhedsskolen i Københavns Amt har gjort sig i et konkret projekt om udlandspraktik for elever på social- og sundhedsassistentuddannelsen.

Første del giver en beskrivelse af de generelle overvejelser, man bør gøre sig som skole. Erfaringerne fra projektet er brugt som eksempler på god praksis.

Anden del udgøres mere specifikt af erfaringerne fra projektet, baseret på elevernes oplevelser fra praktikforløbet og skolens erfaringer med at gennemføre projektet.

En kort introduktion til det konkrete projekt

Projektet blev gennemført i 1998/1999 i regi af EU's Leonardo da Vinci program, og praktikopholdet på to-tre uger skulle ligge sidst i 3. praktikperiode. I projektet deltog 11 elever i alderen 23-56 år, og værtslandene var Skotland og Sverige. Praktikken foregik inden for to områder: det frivillige primærkommunale område (plejehjem, plejehospital og hospice) og det socialpsykiatriske område.

Hvorfor praktik i udlandet?

Det danske samfund har brug for medarbejdere med international viden og kompetence. Pasning og pleje af ældre vil i fremtiden være én af de største udfordringer og opgaver i velfærdssamfundet. Samtidig vil social- og sundhedssektoren i stigende grad komme til at afspejle den multikulturelle sammensætning af Danmarks befolkning.

Udlandspraktik har i denne sammenhæng vist sig at være et effektivt redskab til at erhverve sig interkulturel kompetence, sprogfærdigheder og faglig perspektivering, ud over at der finder en generel modningsproces sted, når man står på egne ben i fremmede omgivelser.

Elevernes udbytte

Erfaringerne viser, at de elever, der har gennemført et praktikophold i udlandet, har fået styrket deres kompetencer på flere områder:

De faglige kvalifikationer. Et praktikophold i et fremmed miljø udvikler en dybere forståelse for de opgaver, man skal varetage inden for den grundlæggende sundheds- og sygepleje, aktivisering og omsorg for handicappede og syge mennesker i Danmark. Ved at få indblik i andre måder at arbejde på - som ikke nødvendigvis er forkerte, bare anderledes - kan man sætte van-te arbejdsmetoder i perspektiv.

Tingene kan godt fungere på en anden måde, selv om jeg ikke synes, at det skal være sådan. Det fungerer jo hos andre... Det fik mig til at reflektere.

De personlige kvalifikationer. Praktik i udlandet udvikler de personlige kvalifikationer, såsom åbenhed, parathed, tolerance, selvstændighed, tilpasningsevne, fleksibilitet osv. Personlige barrierer vil blive overskredet i kontakten med mennesker med en anden kulturel baggrund end ens egen.

Praktikopholdet var så opbyggende på alle måder. Det var positivt at være der både fagligt og menneskeligt... Jeg var så entusiastisk, da jeg kom hjem... Opholdet har motiveret mig til at komme endnu længere ind i mit fag.

De sproglige og kulturelle færdigheder. De kommunikative færdigheder styrkes, både i form af bedre sprogkunderskaber og i form af en evne til at kunne begå sig i forhold til andre kulturers normer og regler. Eleverne udvikler deres interkulturelle kompetence, idet de får en større forståelse og bevidsthed om kulturelt betingede forskelle. Det er noget, eleverne i høj grad kan bruge i deres daglige arbejde herhjemme.

Jeg har haft rigtig meget brug for mine internationale praktikerfaringer i mit arbejde. Vi har utrolig mange muslimer, hvor jeg arbejder. Jeg tænker nu meget over andre folkeslag og deres kultur, og jeg føler, at jeg har fået kulturel indsigt på en ny måde...

Skolens udbytte

Flere skoler bruger bevidst muligheden for at sende elever i praktik i udlandet til at tiltrække de unge. Sosu-uddannelserne bliver derved profileret med nogle nye tilbud, som vil kunne tiltrække flere og anderledes elever til skolen. Eleverne søger udfordringer, der kan give dem en personlig oplevelse, udvikle dem personligt samt øge deres værd på arbejdsmarkedet. De elever, der deltog i det konkrete projekt, oplevede en stor interesse fra familie, venner og kolleger, og de anbefaler alle, at man i markedsføringen af sosu-uddannelserne indtænker et praktikophold i udlandet.

International praktik er en god måde at få sosu-uddannelserne frem i lyset på. Alle, jeg har mødt, synes, at det var en god idé, at jeg skulle afsted. Udenlandsk praktik er en stærk måde at markedsføre uddannelserne på og fortælle kommende studerende, at de kan rejse til udlandet og tage en del af uddannelsen der.

Skolens ry som et spændende og dynamisk uddannelsessted tiltrækker også medarbejdere, der har lyst til arbejde internationalt. Derved bliver de internationale tilbud til eleverne også en attraktiv udfordring for skolens personale. Dette gælder såvel de specifikke internationale aktiviteter som de aktiviteter, der har med uddannelsesplanlægning at gøre. Et praktikophold i udlandet skal passe ind i det øvrige uddannelsesforløb og må ikke være forlængende i forhold til uddannelsens samlede varighed. Det indebærer, at skolen skal opstille generelle og

specifikke mål for udlandspraktikken, som det udenlandske praktiksted og eleven skal være bekendt med.

Rammerne for praktik i udlandet

Der er flere ordninger og programmer, som støtter unge, der ønsker at tage på praktik i udlandet, samt lærere og vejledere. De vigtigste for de erhvervsfaglige uddannelser gennemgås her. Adresserne på organisationerne findes i kapitel 9.

PIU-ordningen

I september 1999 blev sosu-uddannelserne omfattet af PIU-ordningen (PIU = praktik i udlandet). PIU-ordningen giver unge i de grundlæggende erhvervsfaglige uddannelser mulighed for at tage hele eller dele af praktikken i et andet EU eller EFTA land som en del af den danske uddannelse. Hertil er der etableret en økonomisk støtteordning via AER (Arbejdsgivernes Elevrefusion), hvor arbejdsgivere, der udstationerer elever, kan få tilskud til elevlønnen under udlandspraktikken. Der ydes

desuden tilskud til opsøgende arbejde, dvs. en medarbejder fra skolen eller arbejdsgiveren kan besøge det udenlandske praktiksted med henblik på efterfølgende at sende elever dertil.

PIU-ordningen gælder for alle sosu-elever uanset alder. De eneste betingelser er, at man har gennemført indgangsåret og har en uddannelsesaftale med en arbejdsgiver herhjemme. Der er ingen ansøgningsfrister. Praktikopholdet kan max. udgøre den samlede varighed af alle praktikperioderne, og der findes ingen nedre grænse for hvor lang tid, praktikperioden bør være. For at få det optimale udbytte både fagligt, kulturelt og personligt, bør opholdet dog ikke vare under én måned.

Se bilag 1 for en uddybende beskrivelse af den økonomiske støtte under PIU-ordningen. Flere oplysninger om PIU-ordningen fås hos Cirius, mens ansøgningsskemaer til den økonomiske støtte fås hos AER.

Leonardo da Vinci programmet

Leonardo programmet finansieres af EU Kommissionen og administreres i Danmark af Cirius. Det overordnede formål er at styrke kvalitet og nyskabelse i de erhvervsrettede uddannelser og give disse en europæisk dimension.

En del af Leonardo programmet dækker uddannelsesophold og udvekslinger for elever på erhvervsskoler og social- og sundhedsskoler. Opholdene varer i snit mellem tre og 12 uger, men der kan søges om støtte til praktikophold af op til ni måneders varighed. Elever på praktik skal være af sted i min. tre samlede arbejdsuger, lærere i en-seks uger. Der kan også søges støtte til pilotprojekter, f.eks. om udvikling af undervisningsmateriale og uddannelsesmoduler.

I modsætning til PIU-ordningen skal støtte fra Leonardo programmet søges af skolen som et projekt med et internationalt partnerskab, og eleverne kan udsendes enten som gruppe eller individuelt. Der er ansøgningsfrist og afrapporteringskrav, og det er vigtigt at være i god tid med formulering af ansøgning,

planlægning af projektets indhold, indgåelse af aftaler med de udenlandske praktiksteder osv.

Nordplus Junior

Nordplus Junior er oprettet af Nordisk Ministerråd og giver mulighed for praktik-, arbejds- eller studieophold i de andre nordiske lande for unge, der er i gang med en erhvervsfaglig uddannelse, samt lærere. Deltagerne skal som udgangspunkt være mellem 16 og 19 år, men unge over 19 kan i visse tilfælde deltage. Opholdene varer i snit mellem to og otte uger, og der er to årlige ansøgningsfrister. Ansøgningskema og yderligere information kan fås hos Nordisk Ministerråd.

Sokrates programmet (Lingua og Comenius)

Sokrates programmet er et andet EU program, som har til formål at udvikle færdigheder i et fremmedsprog. Elever fra erhvervsskoler og social- og sundhedsskoler kan få tilskud gennem Lingua til udveksling af mindst 14 dages varighed. Udvekslingerne er klasse-baserede og skal ske i et samarbejde med en skole i et andet land. Som eksempel kan nævnes hjælpelever på sosu-skolen i Århus, som har været på udveksling til Spanien.

Lingua yder også støtte til læreres praktikophold i et andet EU land. Formålet er at stimulere og forbedre evnen til at undervise i eller på et fremmedsprog. Comenius yder støtte til læreres praktikophold i en udenlandsk virksomhed i en-to uger.

Yderligere oplysninger om Sokrates fås hos Cirius.

Undervisningsministeriets FoU-pulje (Forsøgs- og Udviklingsmidler)

Undervisningsministeriets forsøgs- og udviklingsmidler har ansøgningsfrist to gange hvert år. Der kan bl.a. søges om midler til udviklingsarbejde inden for en række indsatsområder, herunder internationalisering og praktik i udlandet.

Arbejdet med praktik i udlandet

Rammer og ressourcer

En vigtig forudsætning for, at man som skole kan arbejde internationalt, er, at der er skabt nogle rammer for det internt på skolen. Dette indebærer primært, at der er afsat ressourcer i form af timer og penge. Nogle skoler har formuleret en internationaliseringsstrategi, der omfatter udlandspraktik, studieture, udveksling af lærere, job-swop, oprettelse af internationale klasser mv., og andre skoler arbejder mere sporadisk. Tit er det ildsjæle, der udfører arbejdet, og det er vigtigt, at de har den nødvendige opbakning fra ledelsen.

Man kan med fordel samarbejde med andre skoler, både danske og udenlandske. Ved at samle kræfterne om det internationale arbejde opnår man en bred vifte af aktiviteter og tilbud til eleverne, f.eks. i form af praktiksteder i flere lande. Det er en bekostelig affære at arbejde internationalt, og der er både tid og penge at spare ved at samarbejde med andre danske skoler om at finde praktikpladserne i udlandet. De udenlandske sko-

ler kan være gode at have med på råd i forbindelse med kvalitetssikringen af de udenlandske praktiksteder og kan desuden være rare for eleven at kunne kontakte under opholdet, hvis der opstår problemer.

Som skole bør man deltage i internationale konferencer og arrangementer for at opbygge et netværk af samarbejdspartnere, der gerne skulle resultere i mere faste samarbejdskonstellationer. Der er flere eksempler på, at disse netværk har resulteret i bl.a. lærerudvekslinger og modtagelse af udenlandske praktikanter herhjemme. De personlige kontakter bør også bruges. Erfaringsmæssigt har det vist sig, at man kan komme meget langt med personlige kontakter, da de involverede føler sig personligt forpligtet over for hinanden til at yde en ekstra indsats.

International koordinator/PIU-koordinator

Det anbefales, at der udpeges en international koordinator som kontaktperson for både elever og udenlandske samarbejdspartnere. Koordinatoren skal stå for det internationale arbejde, evt. sammen med en uddannelses- og erhvervsvejleder eller en fag- og sproglærer.

I forbindelse med praktik i udlandet har alle sosu-skoler udpeget en PIU-koordinator til at varetage opgaver i dette regi. PIU-koordinatorens opgave er at informere og motivere eleverne til at tage udfordringen op samt hjælpe dem med at tilrettelægge opholdet. Koordinatoren skal finde de udenlandske praktiksteder og eventuelt finde samarbejdspartnere til de internationale aktiviteter. Det er også koordinatorens opgave at sikre, at eleverne er egnede til at tage til udlandet, dvs. skabe en balance mellem elevens forventninger til opholdet og de realiteter, der møder ham/hende. Det er ikke nogen dans på roser at tage til udlandet - det er en stor udfordring, og den grå hverdag findes også i udlandet. Eleven skal skabe en ny omgangskreds, klare sig i fremmede omgivelser og arbejde på et andet sprog. En forudsætning, for at opholdet bliver en succes, er, at også disse ting bliver formidlet videre til eleven.

Koordinatoren skal sikre, at det udenlandske praktiksted har nogle realistiske forventninger til elevens kvalifikationer og kan tilbyde arbejdsopgaver, som eleven vil kunne bestride. Hvis ikke praktikstedet er ordentligt informeret om målene for praktikken, kan de rette rammer for opholdet ikke etableres, og eleven får sandsynligvis ikke en god oplevelse i det fremmede.

En vigtig grundregel, når man arbejder med praktik i udlandet, er, at det ikke er et mål i sig selv at sende så mange elever af sted som muligt, men snarere at sikre, at opholdet er af en høj kvalitet. Flere elever får mod på at tage udfordringen op, når de hører om de gode oplevelser og erfaringer, tidligere udsendte elever har gjort sig.

Valg af tidspunkt, land og sprog

Det kræver nøje planlægning at tilbyde eleverne et praktikophold i udlandet som en del af uddannelsen. Det skal passe ind i hele uddannelsesforløbet, og uddannelsens varighed taget i betragtning gør, at skolen skal sikre, at målene nås, uanset om eleven gennemfører en praktikperiode i et andet land. Tidspunktet for udlandspraktikken bør derfor overvejes nøje. Sосу-skolen i Københavns Amt valgte at lægge praktikken sidst i 3. praktikperiode for at sikre det faglige udbytte for både elev og udenlandsk praktikvært. Ved at lægge udlandspraktikken så sent havde skolen tid til at planlægge opholdet og eleverne tid til at overveje, om det var en udfordring, de havde lyst til at tage. Eleverne fik derudover tid til at lave praktikopgaven inden afrejse.

For nogle elever kan manglende sprogkundskaber udgøre en stor barriere, og man bør derfor som skole overveje at skaffe praktiksteder i lande, som eleverne sprogligt set er fortrolige med. Sосу-skolen i Københavns Amt valgte Sverige og Skotland som værtslande, men også lande, hvor engelsk bliver talt af de fleste, f.eks. Holland, kan være oplagt. Uanset værtsland bør eleverne forberede sig på de udenlandske fagtermer.

På det sproglige plan var det ret svært i starten, da jeg synes, at de talte alt for hurtigt. Men inden længe fandt vi rytmen og også slangord, fagudtryk m.m... Jeg vil aldrig glemme opholdet. De var alle så kærlige mod os og sagde hele tiden "my love", "my dear", "the girl".

Generelt er det vigtigt, at eleverne involveres i planlægningen af udlandspraktikken. Det kan være i forbindelse med de praktiske aspekter som bestilling af togbillet og tegning af forsikringer eller indhentning af oplysninger om værtslandet og praktikstedet. Det kan også være udarbejdelse af en oversigt over den mest anvendte terminologi til brug under opholdet. Eleverne bør være forberedt fagligt, sprogligt, personligt og kulturelt, og på forhånd have sat sig ind i værtslandets normer og værdier. Omvendt bør man som elev også kende praksis i Danmark, da dette erfaringsmæssigt er noget, der bliver spurgt meget til.

Det var 14 vidunderlige dage. Det gav utrolig meget. Vi lærte meget på alle leder og kanter. Vi lærte utrolig meget på det faglige område. Et råd, jeg umiddelbart kan give til folk som os, er, at de, inden de skal af sted, skal forberede sig mere og se på psykiatri i Danmark. Jeg savnede at vide noget mere om, hvordan vi gør i Danmark. Vi lyttede til, hvad de fortalte om det svenske system. Vi manglede kendskab til reglerne i Danmark.

Forberedelse til praktik i udlandet

Forberedelse til praktik i udlandet kan deles op i fem overskrifter: sproglig, kulturel, faglig, personlig og praktisk forberedelse. De gennemgås kort her, men uddybende oplysninger og konkrete eksempler fra andre projekter kan findes i “Forberedelse til praktikophold i udlandet - Inspirationskatalog” (FoU-publikation nr. 29, 1997).

Den sproglige forberedelse

Det er ikke en forudsætning for at klare et praktikophold i udlandet, at man kan tale det pågældende lands sprog flydende. Men man bør have et grundlæggende ordforråd, således at man kan kommunikere med kollegerne på arbejdspladsen og med myndighederne, når man skal bringe de formelle ting i orden. Ved at orientere sig generelt på værtslandets sprog bliver eleverne vænnet til en hverdag, hvor alt foregår på udenlandsk. Det kan f.eks. være ved at læse aviser og blade, se fjernsyn og lignende.

Som et godt råd til de unge, der i fremtiden ønsker at komme i udenlandsk praktik, så er åbenhed den vigtigste ting. Det er selvfølgelig godt, hvis man er god til sproget, men folk er almindeligvis meget venlige og åbne. Jeg benyttede mig af tegnsprog, når det engelske ikke helt slog til, især når de ældre talte med skotsk accent.

Et længerevarende sprogkursus er det ideelle, men kan godt være svært for skolen at tilbyde. Sosu-skolen i Københavns Amt fik deres skotske partner til at organisere sprogundervisning for de danske elever via en aftenskole, hvor eleverne blev undervist fem gange á tre timer i fritiden. De elever, der skulle til Skotland, havde en "nurses' dictionary" med hjemmefra, men eleverne syntes ikke, at den var brugbar, da den bl.a. ikke indeholdt alle fagtermer. Et alternativ kunne have været, at ele-

verne hjemmefra havde lavet deres egen ordliste, eventuelt i samarbejde med den skotske partner.

Den kulturelle forberedelse

Den kulturelle forberedelse handler om at give eleverne en øget forståelse for de normer og værdier, der møder dem i værtslandet. Ved at kende til værtslandets kultur i bred forstand er det lettere for eleverne at blive integreret. Formålet er, at eleverne kender til daglige omgangsformer, kollegernes mentalitet, værdier og sædvaner.

Indsigten i den fremmede kultur opnås fint ved at læse aviser og blade, men kan også formidles af elever, som tidligere har været på praktik i det pågældende land.

Det er vigtigt, at man kulturelt og historisk er forberedt på det land, man skal besøge, især ville det have været godt for mig at have kendt noget mere til den skotske socialhistorie. Men også på det kulturelle og sociale plan blev jeg overrasket, da de skotske kolleger inviterede til Robert Burns Night. Jeg anede ikke, at Robert Burns var den store nationale helt/digter, der hvert år fejres overalt i Skotland med haggis, whisky, sækkepipemusik og digte.

Den faglige forberedelse

En vigtig del af forberedelsen til et arbejdsophold i et andet land er en grundlæggende viden om det faglige område, man er beskæftiget inden for. Der er forskelle og ligheder mellem den pågældende uddannelse og jobfunktion i de to lande, og det er helt essentielt, at dette ikke kommer bag på eleverne. Elevers kvalifikationer (uddannelsesmæssige og personlige) og forventninger til jobbet bør svare til de faktiske forhold i værtslandet. Det er væsentligt, at eleven kender til strukturen, indholdet og status for den sidestillede uddannelse i værtslandet. Det siger sig selv, at den faglige forberedelse hænger tæt

sammen med den sproglige forberedelse, og eleverne kan som forberedelse finde materiale om værtslandets offentlige og private pleje, omsorg og aktivering.

Sosu-skolen i Københavns Amt valgte at lade eleverne stå for forberedelsen til den praktik, de skulle gennemføre. De skulle finde oplysninger om det faglige område og sammenligne det med danske forhold, f.eks. behandling af personer med misbrug eller pleje af døende. Efter afrejse besøgte de hinandens praktiksteder og rejste selv rundt i landet i mindre grupper, hvilket gav dem en øget indsigt i landets kultur og sædvaner.

Et godt råd til andre, der skal af sted: Forbered dig og lær dit eget lands system at kende på det pågældende område. Det vil også være fint at kende noget til det pågældende fremmede lands samfundsforhold.

Den personlige forberedelse

Koordinatoren spiller en central rolle i den personlige forberedelse af eleverne, som bl.a. går ud på at sikre, at eleverne kan magte den udfordring, et praktikophold i udlandet er. Koordinatoren skal forberede eleven på den psykologiske proces, der sker, når man står på egne ben i en fremmed kultur.

Den praktiske forberedelse

Den praktiske forberedelse er meget håndgribelig. Der er nogle ting, der skal være i orden hjemmefra, og som i høj grad er medvirkende til, at eleven tager af sted under trykke rammer. Forberedelsen indebærer også, at eleven er forberedt på at stå alene med de praktiske foranstaltninger i udlandet, som f.eks. besøget hos de forskellige udenlandske myndigheder for at få udleveret opholdstilladelse.

Sosu-skolen i Københavns Amt gjorde en del ud af den praktiske forberedelse. Uddannelses- og erhvervsvejlederne tog på et forberedende besøg for at afklare forholdene ifm. praktikken,

hvor de besøgte praktikstederne, talte med de uddannelsesansvarlige om målet med praktikken, arbejdsforhold, arbejdsskadesikring osv. og besøgte en klasse på den tilsvarende uddannelse. Eleverne fik et referat fra besøget og så billeder fra stedet, og det virkede yderst motiverende på dem. Besøgene dannede grundlag for placeringen af eleverne hos praktikstederne.

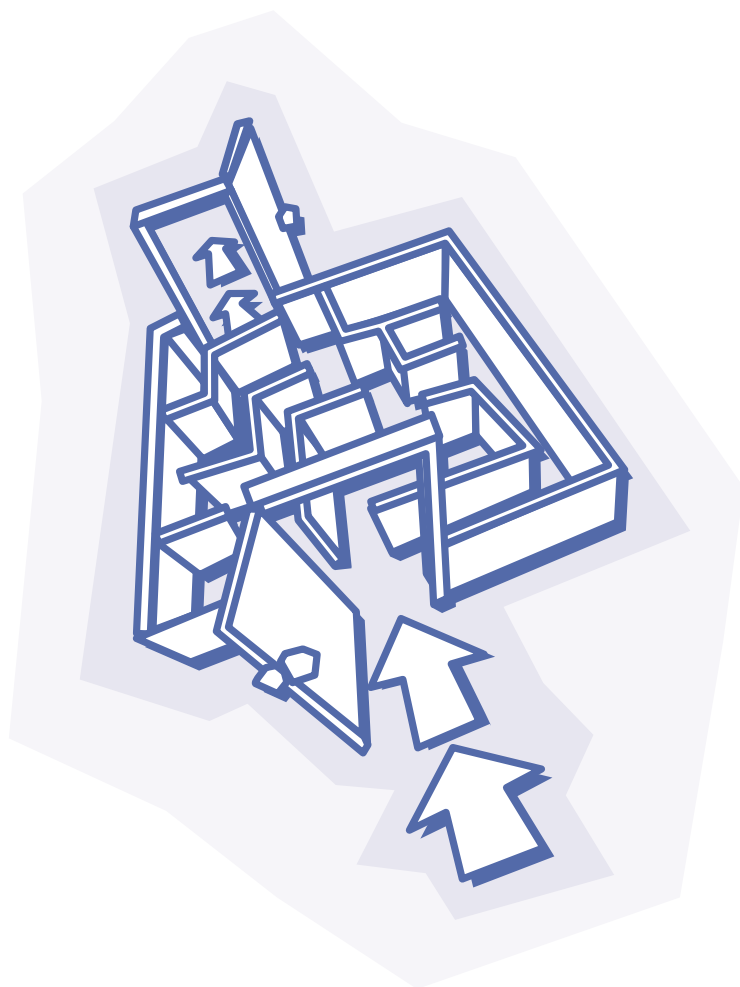
Selve forberedelsen i Danmark foregik ved, at skolen arrangerede aftenmøder for eleverne, hvor de blev inddraget i planlægningen og fik mulighed for at vælge praktikområde og mulige emner for studiebesøg. Eleverne skulle formulere deres personlige og faglige mål for praktikken, mål som de siden under opholdet kunne reflektere over via logbogen.

Eleverne fik hjælp til at bringe de praktiske ting i orden: forsikringer, økonomi, bolig, social sikring, rejse osv. Disse ting blev bragt i orden inden afrejse, og det skabte trygge ydre og formelle rammer for opholdet.

Gennemførelse af praktikopholdet

God praksis for gennemførelse af opholdet

Et af succeskriterierne for et godt praktikophold i udlandet er, at eleven tager af sted med en god fornemmelse af, at der er trygge rammer om opholdet, både formelt og personligt og hos det udenlandske praktiksted. Det er skolens ansvar at sikre dette. Rent fagligt er det vigtigt, at formålet med opholdet er

tydeligt aftalt mellem de implicerede. En god måde at sikre dette på er ved at følge skolen i Københavns Amts eksempel med opstilling af mål (bilag 2).

Det udenlandske praktiksted skal være sin rolle som modtager bevidst og sikre, at eleven føler sig velkommen og socialt tilpas. Praktikstedet bør tilrettelægge et introduktionsforløb, som omhandler introduktion til arbejdspladsen, arbejdsopgaver, kolleger, normer og regler osv. Virksomheden bør udpege en kontaktperson, som eleven kan holde sig til, og som er sit ansvar bevidst som social og faglig kapacitet for den danske elev. Den sociale forpligtelse ligger i, at eleven føler sig godt modtaget også i fritiden, hvor kontaktpersonen kan invitere eleven hjem til sig, hjælpe ham/hende i gang med fritidsinteresser og lignende.

Rent fagligt sikres det optimale udbytte for begge parter ved, at der løbende følges op på de ting, eleven beskæftiger sig med. Opgaverne kan justeres undervejs, så de passer til elevens kvalifikationer og behov. Her bør den danske skole inddrages for at sikre, at de danske mål nås. Sosu-skolen i Københavns Amt udarbejdede en beskrivelse om uddannelsen på engelsk for at give den skotske arbejdsgiver en fornemmelse af niveau og omfang (se bilag 3).

God praksis indebærer også, at elever og praktiksteder matches på et kvalificeret grundlag. Skolen foretog matchningen efter besøget hos de udenlandske praktiksteder og sikrede derved, at elev og arbejdsgiver passede sammen. Som det fremgår af erfaringerne nedenfor, så fungerede de sociale sikringsforhold og de almindelige forsikringsforhold, og dette er generelt medvirkende til, at praktikstedet har en positiv indstilling til også en anden gang at modtage en dansk elev. Det er besparende i forhold til skolen, idet genbrug af udenlandske praktiksteder kræver færre ressourcer end opdyrkning af nye.

Erfaringerne fra Sosu-skolen i Københavns Amt

Skolen sendte sine elever til Skotland og Sverige i henholdsvis to og tre uger.

Skotland

Eleverne, der skulle til Skotland, fik følgeskab af uddannelses- og erhvervsvejlederen, som støttede dem det første døgn. Efter den første dag i praktikken blev der afholdt et aftenmøde, hvor også den skotske kontaktperson deltog. Små praktiske problemer blev løst, men ellers var eleverne på egen bane, skulle selv vise initiativ og ansvar for egen læring.

Fordelene, ved at studievejlederen fulgte eleverne i de første par dage, var, at skolen fik kendskab til praktikstedernes modtagelse af eleverne, til de krav, der blev stillet til dem, samt til elevernes umiddelbare reaktioner. De fire skotske praktiksteder havde grebet situationen meget forskelligt an. Nogle steder var den praktikansvarlige på afdelingen ikke ordentligt informeret om mål og opgaver, og nogle steder fik eleverne først at vide ved ankomst, hvilken afdeling de skulle være i. De nye kolleger vidste dermed ikke, at de fik en udenlandsk kollega, men det tog de med ophøjet ro, hovedrysten og humor. Andre steder var modtagelsen planlagt, og der var gjort et stort forarbejde for at introducere eleven i afdelingen og på arbejdspladsen generelt.

Under opholdet blev en af eleverne syg. Der var god støtte fra kontaktpersonen, og forsikringerne var i orden. Sygebesøget hos den lokale praktiserende læge gav anledning til, at eleven og nogle medstuderende efterfølgende besøgte lægen, som fortalte dem om sine erfaringer med den primærkommunale behandling og pleje i området.

Sverige

De elever, der var i praktik i Sverige, fik besøg i anden uge af praktikopholdet. Skolen fik mulighed for at danne sig sit eget indtryk af praktikstederne og hjælpe eleverne med at løse even-

tuelle problemer. Desuden blev kontakten til den svenske samarbejdspartner plejet.

Generelt

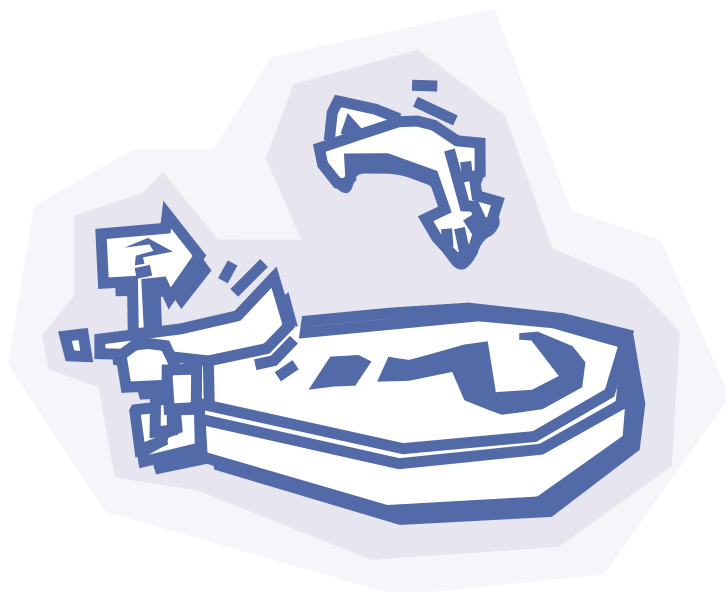
Eleverne skulle udarbejde en kort evaluering af opholdet. Som støtte udarbejdede skolen et kort evalueringsskema til eleverne (bilag 4) og bad dem om også at få praktikstedet til at besvare et spørgeskema (bilag 5). Ikke alle blev returneret, men generelt var tilbagemeldingen positiv fra eleverne og praktikstederne.

Dette kapitel er baseret på elevernes oplevelser fra praktikforløbet og skolens erfaringer med at gennemføre projektet. Eleverne blev interviewet ti måneder efter hjemkomsten.

Elevernes oplevelser af praktikopholdet

Forventningerne til opholdet

Eleverne havde naturligvis forskellige forudsætninger og forventninger til opholdet. Nogle var i forvejen gode til sprog, og andre følte, at manglende sprogkendskab var en stor barriere. De var derfor lidt bekymrede for, hvordan praktikken ville forløbe. Generelt havde eleverne dog store personlige og faglige forventninger til opholdet, som for nogles vedkommende var et godt afbræk i den hjemlige dagligdag. Eleverne var meget åbne over for de nye udfordringer, og søgte alle at få det meste ud af praktikken. De forventede at blive bedre til at tale et andet sprog og til at lære nyt og nye mennesker at kende.

Jeg regnede med at blive bedre til engelsk og til at se, hvordan de tog imod mig. Jeg blev selv mere åben både over for patienterne og over for mine klassekammerater, der var med.

Eleverne havde ikke gjort sig så mange tanker om det, de måtte kunne tilføre det udenlandske praktiksted. Alle følte sig umiddelbart godt behandlet, om end en enkelt elev fik en rodet velkomst: Der var intet introduktionsforløb, og kollegerne var ikke klar over, at han kom, men anså det ikke for at være et problem. En anden elev havde en stor personlig oplevelse, idet han oplevede, at han havde en positiv virkning på praktikstedet.

Jeg havde ingen sproglige problemer under praktikken. Det var en positiv oplevelse, for jeg havde været lidt betænkelig over sproget. Jeg oplevede, at en syg pige var angst for mig og mit sprog, men det overvandt hun. Patienterne syntes, det var spændende, at jeg var dansker. De fortalte om alle de danskere, de havde kendt, og det medførte en masse god snak. Jeg var et friskt pust udefra.

Der herskede en vis usikkerhed om de økonomiske forhold, og eleverne anbefaler, at de økonomiske rammer bliver meldt klart ud på et tidligt tidspunkt, så usikkerheden ikke overskygger forventningerne til at tage af sted. Desuden blev motivationen til at tage af sted præget af, at eleverne havde travlt med at afslutte deres praktikopgave inden afrejse.

Det var selvfølgelig presset med både at være ude i praktik i Danmark og skulle skrive en større opgave og så forholde sig til at tage væk i flere uger til udlandet, men det var det værd.

Oplevelser fra arbejdspladsen

For eleverne var det en stor oplevelse at arbejde som assistent i en anden kultur med andre arbejdsgange og -metoder. Ting, som ville være udelukket i Danmark, f.eks. at vende handsker og glidestykker til genbrug, var helt almindelig praksis på den udenlandske arbejdsplads. Eleverne lærte de udenlandske kolleger om den danske fremgangsmåde inden for pleje, og dette styrkede deres selvværd og faglige identitet.

En af eleverne oplevede en helt anden rangorden, end hun var vant til. Afdelingssygeplejersken skulle godkende alt, og man kunne ikke selv disponere frit over sin tid. Omvendt var der ikke så meget stress og jag som i Danmark, og personalet hang sig ikke i tidspunkter: Hvis man ikke nåede at bade patienterne om morgenen, så blev de bare badet om eftermiddagen. Patienterne fik ikke brusebad, men kom i badekar, hvilket én af deltagerne kaldte for "et bakteriebad".

Der var kun ganske små problemer forbundet med praktikken. Jeg havde selv handsker med på grund af min allergi, men det var underligt at opleve, at de skotske kolleger ikke brugte handsker på samme måde, som vi gør det, f.eks. ved den personlige pleje. Det var også svært at lære om deres piller, navnene, form, farve - ja, alting var bare anderledes ved dem. Der var også en masse fagudtryk, jeg måtte lære, for eksempel snor, bækkenstol etc. Og så var der jo lige maden, den var også meget anderledes... Det var underligt, at personalet bar forskelligt farvede kitler - alt efter rang. Vi havde selv taget vores hvide kitler med. Det var rart at se, hvordan et andet system var opbygget. I Skotland brugte de talkum til den personlige pleje, hvilket jeg aldrig har oplevet i Danmark, og det er rart at se, at det går alligevel. Hvis jeg en dag støder ind i en patient, der gerne vil have talkum på i stedet for creme, ja, så ved jeg, at det er en mulighed, og den er bare o.k.

Aktiveringen af de ældre gav ny inspiration til de danske elever. Et af praktikstederne havde en afdeling, hvor der blev arrangeret fritidsaktiviteter, bl.a. spil og bowling. Der var foredrag og underholdning af folk udefra, og som en særlig service kom der en bookmaker hver torsdag, så patienterne kunne spille på heste. De ældre havde også adgang til ergoterapi, og om sommeren var der udflugter til hospitalets sommerhus. Et andet praktiksted for demente havde forskellige tilbud dagligt til patienterne, som f.eks. teater- og museumsbesøg eller en tur i naturen. De ældre var glade og forventningsfulde, og så frem til disse aktiviteter.

De sociale oplevelser

Nogle af eleverne blev involveret med kollegerne i fritiden, mens andre holdt sig for sig selv. De brugte fritiden til at se lokalområdet, gå på pub og besøge seværdigheder. Nogle havde læst bøger om værtslandet og var således forberedt på de oplevelser, et praktikophold i udlandet også giver. De besøgte hinanden og så derved også andre praktiksteder end deres eget. Nogle af eleverne syntes, at det var meget lærerigt at se flere praktiksteder. En generel opfordring fra eleverne er, at man skal ankomme et par dage inden, man skal starte, så man kan

nå at orientere sig lidt i nærområdet. Desuden er det vigtigt for den samlede oplevelse, at man afsætter tid og penge til at kunne se sig om.

Nye udfordringer

Et par enkelte elever havde inden opholdet planer om at arbejde i et andet land efter endt uddannelse. Det korte praktikophold var en god mulighed for at prøve sig selv af i et fremmed miljø, og to elever har efterfølgende fået arbejde i udlandet. Deres erfaringer fra praktikopholdet har gjort, at de let kan indgå som arbejdskraft hos den udenlandske arbejdsgiver og bidrage med deres erfaringer fra det danske system.

Jeg vidste, inden jeg tog til Skotland, at jeg senere ville tilbage og arbejde i England. Nu arbejder jeg på et engelsk hospital og er fuldstændig på lige fod med mine engelske kolleger. Herovre er jeg næsten sygeplejerske, dvs. ½ års studie mere, og jeg er sygeplejerske her. Assistentuddannelsen er højere her i England. Jeg får lov til meget mere, end jeg ville få i Danmark.

Da jeg kom og sagde, at jeg skulle i udenlandsk praktik, så sagde vennerne overrasket, at de da troede, at det var en kedelig uddannelse, jeg gik på. De havde en masse fordomme om, hvad assistentuddannelsen går ud på. Desuden er det godt, at vi som danskere kommer ud og viser, hvad det danske uddannelsessystem kan på sosuområdet. Mange på det hospital, hvor jeg arbejder nu i England, er imponeret over det danske system og det, som jeg kan.

Skolens evaluering af forløbet

Som en naturlig opfølgning på projektet stillede Sosu-skolen i Københavns Amt sig det spørgsmål, om der var noget, de kun-

ne have gjort anderledes. Skolen evaluerede processen med at planlægge og gennemføre praktik i udlandet for eleverne og sikrede sig en grundig feedback fra så mange aktører som muligt.

Eleverne

En vigtig del af skolens arbejde i forbindelse med den videre indsats på området var at kende elevernes opfattelse af skolens hjælp i planlægningen og gennemførelsen af praktikopholdet. Skolen afholdt et aftenmøde efter elevernes hjemkomst, hvor eleverne evaluerede opholdet i forhold til skolen. Generelt var eleverne tilfredse, men de havde enkelte forslag til forbedringer, bl.a. i forbindelse med planlægningen og økonomien.

Det eneste, der i forberedelsesfasen frustrerede mig, var pengemangel, for vi vidste ikke rigtig, hvor vi stod rent økonomisk. Det er vigtigt, at skolen i god tid planlægger og sørger for praktikpladserne. Det er også vigtigt, at assistenterne bliver aktive i planlægningen, så de selv er med og tager ansvar. Det er derfor nødvendigt, at skolen uddelegerer noget af forberedelsesarbejdet som et led i hele det internationale praktikarbejde.

Skolen havde arrangeret et sprogkursus for eleverne, hvilket de generelt var glade for. Eleverne savnede dog indsigt i de faglige og kulturelle forhold i værtslandet, og de anbefaler, at skolen hjælper kommende elever mere med det, så de får større udbytte ved at kunne perspektivere undervejs i praktikken.

Eleverne havde brugt logbogen til at reflektere over deres oplevelser under opholdet. Logbogen viste sig at være et godt redskab, og skolen overvejer derfor, om logbogen i fremtiden kan bruges mere bevidst til evalueringen, både før, under og efter opholdet. Det overvejes også, om man skal lave en spørgeramme baseret på målene for praktikken.

Den udenlandske samarbejdspartner

Eleverne og skolens koordinator evaluerede opholdet i forhold til samarbejdspartneren i udlandet. Formålet var at afdække, om eleverne havde været tilfredse med den hjælp, de havde fået under opholdet, og om samarbejdspartneren i det hele taget havde udfyldt sin rolle som mellemmand mellem skolen og praktikstedet. Skolen fulgte evalueringen op med et besøg hos partneren i Skotland, da der her var blevet udpeget en ny kontaktperson, og man ønskede at bevare et godt forhold.

Det fungerede godt med en kontaktperson i værtslandet, og uden dennes indsats, hvor mangelfuld den ellers måtte have været i nogle henseender, var det aldrig lykkedes at gennemføre praktikopholdene. Det gav trods alt eleverne en sikkerhed at have en person på stedet til at hjælpe og svare på spørgsmål.

Det udenlandske praktiksted

Det udenlandske praktiksted blev bedt om at besvare et spørgeskema, som skulle sendes til skolen.

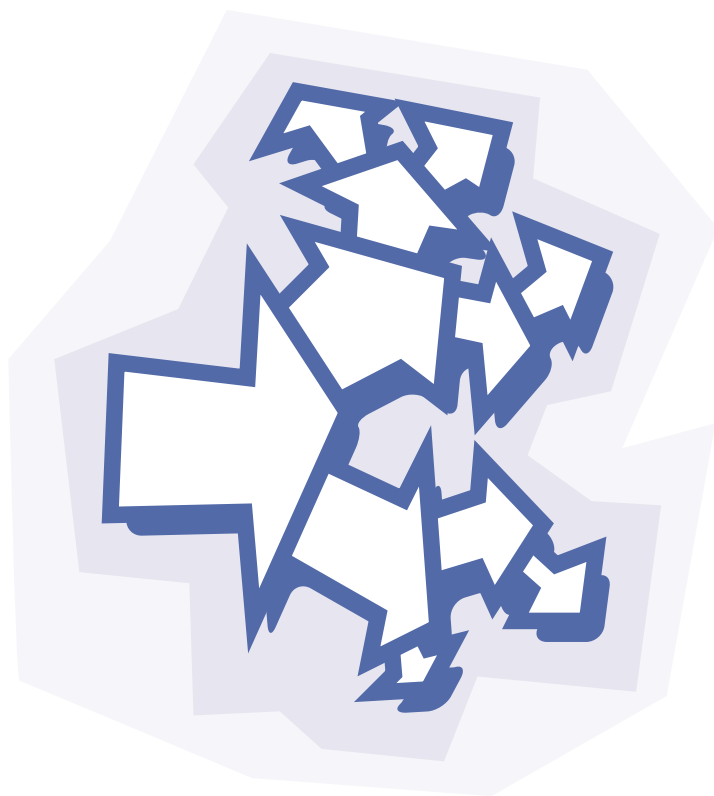
Myndigheder og offentlige samarbejdspartnere

Et halvt år efter elevernes hjemkomst blev de øvrige samarbejdspartnere inviteret til et møde om internationalisering og udviklingen af den internationale dimension i sosu-uddannel-

serne. Det var vigtigt for skolen at have opbakning fra disse interessenter, idet projektet var nyskabende på området.

Udbredelse til den brede offentlighed

Det lokale FOA-blad Infoa bragte et interview med to af eleverne og uddannelses- og erhvervsvejlederen. Det gav stor opmærksomhed, både blandt lærere og elever. Desuden fik uddannelses- og erhvervsvejlederen mulighed for at fortælle om projektet på en landsdækkende konference om internationaliseringen af sosu-uddannelserne.

Den fremtidige internationale indsats på skolen

Den umiddelbare opfølgning på projektet har været, at uddannelses- og erhvervsvejledningen er blevet opnormeret, og at de

formelle rammer for internationaliseringen af uddannelserne er under udarbejdelse til gavn for både lærere og elever på skolen. De internationale aktiviteter skal bruges som et pædagogisk redskab til at inspirere, motivere og tiltrække elever og medarbejdere, og allerede på nuværende tidspunkt er der sporet en øget aktivitet på både elev- og lærerside (bilag 6).

Sosu-skolen i Københavns Amt gjorde den erfaring, at man skal være i god tid og søge projektet uden nødvendigvis at kende navnene på deltagerne. Bevillingsprocessen er lang, ansøgningsfristen én gang årligt, og uddannelsens varighed blot halvandet år. Derfor søgte skolen midler til at gennemføre et projekt, som de regnede med, at eleverne ville bakke op om. For at undgå eventuelle uenigheder i løbet af praktikken indgik de desuden utvetydige og skriftlige aftaler med det udenlandske praktiksted om det faglige indhold. Eleverne modtog løn under praktikken, men fik desuden ekstra støtte fra Leonardo programmet samt Nordplus Junior.

Jeg synes, at det er en rigtig god idé med international praktik i assistentuddannelsen, og at udenlandsk praktik burde være et fast element i skolernes uddannelsesplaner. Derfor er det vigtigt, at skolerne har faste praktikkontakter i udlandet, så eleverne tidligt ved, hvor de har mulighed for at komme hen og dermed kan forberede sig kulturelt. Jeg foreslår, at de enkelte skoler i Danmark har faste samarbejdsskoler i udlandet, og at praktikken får status af udveksling med ligestillede unge fra det andet land. Dialogen med andre unge i den samme uddannelse i udlandet ser jeg som et vigtigt element i den internationale forståelse og den faglige debat.

Konklusion på projektet

Der er ingen tvivl om, at både elever og skole har fået et stort udbytte af at gennemføre projektet. Eleverne har fået en oplevelse, der har givet en faglig og personlig udvikling, som de

ikke ville kunne have fået herhjemme i en periode på to-tre uger. Et par af eleverne har endda efterfølgende valgt at arbejde i udlandet, og de øvrige ni elever har alle fået inspiration til andre måder at gøre tingene på end de vante.

Det, at eleverne oplevede en anden kultur og en anden faglig procedure inden for deres fag, var med til at skærpe opmærksomheden og den enkeltes refleksion over egen praksis i det daglige arbejde hjemme i Danmark. Eleverne fik et kulturchok og opdagede en masse ligheder på trods af de umiddelbare forskelle. De indså, at der er flere måder at gøre tingene på, og at den faglige kompetence kan udvikles og ændres i takt med, at man får erfaring. Eleverne fik styrket deres interkulturelle kompetence, fordi de var åbne og modtagelige over for det nye.

Skolen har opnormeret uddannelses- og erhvervsvejledningen, fordi den ønsker at prioritere det internationale element i sosu-uddannelserne. Vejlederne arbejder strategisk med området og udvikler og formaliserer dermed den nye dimension i vejlederjobbet.

Nyttige adresser

Cirius (Center for Information og Rådgivning
om Internationale Uddannelses- og Samarbejdsaktiviteter)

Hesseløgade 16

2100 København Ø

eller

Vandkunsten 3

1467 København K

Tlf.: 33 95 70 00

Fax: 33 95 70 01/02

www.CiriusOnline.dk

Cirius blev etableret pr. 1.7.2000 som en sammenlægning af
PIU-Centret, ACIU, ICU og dele af Rektorkollegiets Sekretariat.

AER - Arbejdsgivernes Elevrefusion

ATP-huset

Kongens Vænge 8

3400 Hillerød

Tlf.: 48 20 48 20

Fax: 48 20 42 04

Den Sociale Sikringsstyrelse

Landemærket 11

1119 København K

Tlf.: 33 95 50 00

Fax: 33 91 56 54

Direktoratet for Arbejdsløshedsforsikringen

Finsensvej 78

2000 Frederiksberg

Tlf.: 38 10 60 11

Fax: 38 19 38 90

Undervisningsministeriet
Området for erhvervsfaglige uddannelser
H.C. Andersens Boulevard 43
1553 København V
Tlf.: 33 92 56 00
Fax: 33 92 56 66
www.uvm.dk

Nordisk Ministerråd
St. Strandstræde 18
1255 København K
Tlf.: 33 96 02 00
Fax: 33 96 02 02

DEL (Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse)
Rosenørns Allé 31
1970 Frederiksberg C
Tlf.: 35 24 79 00
Fax: 35 24 79 40
www.delud.dk

EU Kommissionens Repræsentation
Dokumentationsafdelingen
Østergade 61
1004 København K
Tlf.: 33 37 92 00
Fax: 33 37 92 99

FOA (Forbundet af Offentligt Ansatte)
Stauings Plads 1-3
1790 København V
Tlf.: 33 13 40 00 (lokal 2429, hvis du skal rekvirere pjecen
"Arbejde i udlandet")

“Arbejde i udlandet - og arbejde i Danmark med udenlandsk uddannelsesbevis”, FOA

“Sосу-uddannelserne på den anden side af år 2000”, FOA

“Erhvervsskolernes internationale muligheder - status og strategier”, Kim Faurschou, Susanne Tellerup og Steen Christiansen, Undervisningsministeriet, 1998 (UVM 7-242)

“Internationaliseringsstrategi for erhvervsskoler - en håndbog”, Bjarne E. Jensen, Charlotte Blumensaadt og Kim Møller, Undervisningsministeriet, 2000 (UVM 7-318)

“Strategier for erhvervsskolernes PIU-arbejde”, Heike Hoffmann, Undervisningsministeriet, 1999 (UVM 7-278)

“Forberedelse til praktikophold i udlandet - Inspirationskatalog”, Anne Schultz-Hansen og Søren Kristensen, Undervisningsministeriet, 1997, (UVM 7-233)

“Transnational mobility in the context of vocational education and training in Europe”, Søren Kristensen

“Erfaringer fra udvekslinger og projekter” (9 indlæg), ACIU

Loven og Uddannelsesbekendtgørelsen for social- og sundhedsassistentuddannelsen - på engelsk. Fås hos FOA.

“Tag en del af din social- og sundhedsuddannelse med praktik i udlandet”, Cirius/PIU, 2000

“Praktik i udlandet - Information til arbejdsgivere om udstationering i udlandet af lærlinge og elever”, Cirius/PIU

“Praktikanter uden grænser - Vejledning om modtagelse af udenlandske praktikanter i Danmark”, Allan Bruun Pedersen og Anne Schultz Pinstrup, Cirius/PIU, 2000

Vejledning til Leonardo 2000-2006, EU-handlingsprogram, Cirius, 2000

“Økonomisk støtte til praktikophold i udlandet”, AER

www.piu.dk/www.ciriusonline.dk

Summary in English

The publication gives an overview of the aspects that surround work placements abroad for trainees in the social and health care sector. The major purposes are to inspire newcomers in the field to initiate international activities of this kind, and to provide more experienced colleges with tools to plan and carry out work placements abroad for their students.

The publication is based on the experiences from a project undertaken by a social and health care college in Denmark, where 11 social and health care assistant trainees were on a work placement of 2-3 weeks' duration in either Scotland or Sweden as an integrated part of their Danish training programme. Please refer to annex 7 (bilag 7) for a more comprehensive summary of the project results.

The experiences of the college in terms of process and structure of the work related to the planning and carrying out of the project resulted in the following recommendations to others who wish to undertake similar activities:

1. Make sure that the management supports the project and that financial resources and manpower are earmarked to the activities. Involve the relevant actors in the field at an early stage.
2. It is a long process of motivating and clarifying the students to go for the challenge and the practical planning is time-consuming. Trainees with international experience should be used to motivate future trainees.
3. Make sure that the training provided during the work placement abroad is compatible with the overall national training elements.

4. Put emphasis on the linguistic and cultural preparation, and integrate it into the normal curriculum.
5. Cooperate with other colleges in the search for placements abroad. Use existing experiences to make applications for financial funding, projects etc.
6. Participate in international conferences and use the contacts to expand the scope of the international activities at the college. Work strategically in terms of geographical location of the placements to create a fixed offer for the trainees. It is very time-consuming to honour every student's wish.
7. Enter into clear and unambiguous agreements with the foreign partner re. the purpose of the stay and tasks to be performed. Be aware of the fact that others may not draw the same meaning from a text as you do. Be patient and flexible towards the trainees, the partners and any other interested party.
8. Be exact in terms of financial control. Take your time to report the activities and make sure that all documentation is available from the start.

- 51 **Bilag 1: Den økonomiske støtte under PIU-ordningen**
- 54 **Bilag 2: De generelle mål for praktikforløbet i udlandet**
- 56 **Bilag 3: Beskrivelse på engelsk af uddannelsen til social- og sundhedsassistent - som den er tilrettelagt på Social- og Sundhedsskolen i Københavns Amt**
- 59 **Bilag 4: Evalueringsskema til eleverne**
- 60 **Bilag 5: Spørgeskema til det udenlandske praktiksted**
- 61 **Bilag 6: Status vedr. internationale aktiviteter på Social- og Sundhedsskolen i Københavns Amt, september 2000**
- 63 **Bilag 7: Summary of the project on work placements abroad for 11 social and health care assistant trainees**

Bilag 1:

Den økonomiske støtte under PIU-ordningen

Som arbejdsgiver kan man få økonomisk tilskud fra Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER) til udstationering af elever i udlandet, så længe dette sker til et EU- eller EFTA-land samt Schweiz. Disse lande er:

EU: Belgien, Finland, Frankrig, Grækenland, Holland, Irland, Italien, Luxembourg, Portugal, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland og Østrig.

EFTA: Island, Liechtenstein og Norge.

Lønsupplement

Den danske uddannelseskontrakt mellem arbejdsgiver og elev gælder også ved udstationeringer. Det betyder, at den danske arbejdsgiver har oplæringsansvaret under hele uddannelsen, dvs. inklusiv praktikperioder, der måtte tages i udlandet. Eleven er berettiget til løn og arbejdsvilkår iht. den danske overenskomst under hele uddannelsesforløbet.

Det indebærer, at eleven tager sin danske elevløn med til udlandet. Der er imidlertid to modeller for aflønning:

1. Den danske arbejdsgiver betaler hele elevlønnen under opholdet.
2. Det udenlandske praktiksted betaler en elevløn efter de almindeligt gældende betingelser i værtslandet. Den danske arbejdsgiver betaler forskellen mellem denne og den danske elevløn (udenlandske elevlønnings er generelt lavere end de danske).

Hvis man som arbejdsgiver betaler hele lønnen (model 1), refunderer AER forskellen mellem den danske overenskomst-fastsatte løn og den gældende løn i værtslandet. For lande

uden lov- eller overenskomstfastsat lønsystem, eller for lande, der ikke har tradition for lønnet praktik, beregnes refusionen ud fra et skøn over, hvad "normal elevløn" er i værtslandet. Det er den danske arbejdsgiver/skolens opgave at finde frem til denne. Udstationeringer under denne model giver den danske arbejdsgiver en nettoomkostning svarende til den normale udenlandske elevløn.

Model 2 indebærer, at de to arbejdsgivere deles om lønudgiften. Det udenlandske praktiksted betaler den normale udenlandske elevløn, og den danske arbejdsgiver betaler forskellen mellem denne og den danske løn. Forskellen bliver refunderet af AER, og hermed påhviler der ingen direkte udgift for den danske arbejdsgiver ved at have en elev udstationeret. AER dækker kun udgiften op til den overenskomstfastsatte løn.

Anden økonomisk støtte

AER yder derudover støtte til følgende udgifter afholdt af den danske arbejdsgiver:

- Fuld dækning af rejse- og flytteudgifter afholdt for eleven, herunder ud- og hjemrejse i forbindelse med ferie og skoleophold i Danmark. Rejsetiden fra den danske til den udenlandske arbejdsplads tur-retur skal være min. 2½ time med offentlig transport.
- 50% af rejseudgifter (transport, ophold og foræring) i forbindelse med etableringen af aftalen med den udenlandske praktikvært, dog max. 15.000 kr. pr. år. Afholdelse af disse udgifter skal aftales med AER inden afrejse.

Al refusion sker på baggrund af afholdte udgifter og mod dokumentation senest fire måneder efter, at udgiften har været afholdt. Der skal foreligge lønsedler fra arbejdsgiverne som dokumentation.

Den danske arbejdsgiver er fritaget for betaling af AER-bidrag under udstationeringen.

Social sikring

Som offentligt ansat forbliver man under den danske sociale sikringsordning, når man er i praktik i udlandet.

Arbejdstid og -vilkår

Formelt set skal den danske elev følge de danske regler om arbejdstid og -vilkår, men det kan godt være nødvendigt at udvise smidighed over for det udenlandske praktiksted. Eleven skal orienteres om og være indforstået med eventuelle ændringer.

Yderligere oplysninger om vilkårene ved udstationering af elever kan fås i pjecen "Praktik i udlandet - Information til arbejdsgivere om udstationering i udlandet af lærlinge og elever" eller ved henvendelse til Cirius.

Bilag 2:

De generelle mål for praktikforløbet i udlandet

Sosu-skolen i Københavns Amt formulerede disse mål for praktikken hos det udenlandske praktiksted. Generelt er forudsætningerne for at kunne nå målene, at skolen samarbejder med en skole i værtslandet, at eleverne er motiverede og er sidst i deres uddannelsesforløb.

Målene for praktikforløbet i projektet var, at eleverne efter opholdet kunne:

- Vurdere behov for, tilrettelægge og udføre sammensatte omsorgsopgaver og aktiverende opgaver.
- Anerkende de kulturelle forskelle mellem landene inden for pleje, omsorg og aktivering, samt forstå omsorgsarbejderens rolle og ansvar i relation til dette.
- Forstå organisationsstrukturen i praktikmiljøet.
- Identificere de personlige og sociale færdigheder, der er nødvendige for at arbejde i et andet EU-land.
- Udvikle ansvar for egen læring.
- Evaluere det udenlandske praktikforløb fagligt og personligt.
- Varetage formidlingsopgaver inden for det pågældende arbejdsområde.

Udlandspraktikken skulle endvidere kvalificere til optag på de videregående uddannelser inden for social- og sundhedsområdet.

Engelsk oversættelse:

The aims of the placement are to enable the trainees to:

- Indicate complex problems of nursing, care and activity in relation to the chosen client group in the host country;
- Appreciate the cultural characteristics of the host country in the nursing and care field and relate this to the job as a social and health care assistant;
- Understand the organisational structure of the hosting company;
- Identify the personal and social skills needed to work in a foreign environment and appraise own ability to match the needs of the hosting company;
- Assume responsibility for learning;
- Evaluate the placement at a professional and personal level;
- Communicate the experiences to fellow students, hosting companies and other interested parties in home country.

Bilag 3:

Beskrivelse på engelsk af uddannelsen til social- og sundhedsassistent - som den er tilrettelagt på Social- og Sundhedsskolen i Københavns Amt

The basic social and health care training programmes as planned by a specific social and health care college in Copenhagen

The basic social and health care training programmes were introduced in Denmark in January 1991 as generalist programmes.

The aim of these programmes is to qualify staff in the welfare, care and nursing area for broad-based functions, so that patients and clients meet a limited number of staff groups. The perspective is to combine social/pedagogical and activation principles with nursing qualifications and thus obtain more preventive and resource-oriented staff.

The new training system is structured in phases as a coordinated system with three levels:

- A one-year basic training programme for social and health helpers;
- A one-and-a-half-year advanced training programme for social and health care assistants;
- Further education courses leading to qualifications in nursing, O.T., P.T. etc. In order to continue at this level, the students must pass an entrance examination held annually over 3 days.

The students wishing to enter the training programme directly from the 9th form must follow an introductory course for one

year. This course not qualifying for work, but introduces the student to the area through relevant themes.

Adults with leaving examinations of primary and lower secondary school (Folkeskolen) may also apply for admission to the programmes. For the social and health care assistant programmes, they must document at least one year of work experience in the area, if they are not trained as social and health care helpers.

The age of the students vary from 17 to 57, but the majority of the students are under 28. 90-95 per cent of the students are women. Their background is mixed. Some students may have worked for many years in the field, or have other relevant qualifications, such as having looked after their parents. Some of the young students may still live at home with their parents or have recently moved into their own flat.

The structure of the training programmes

The training programmes are structured according to the sandwich principle where training alternates between theoretical training at the college and practical training at the hospital, care centre etc. There are 5-6 mandatory areas to be trained in. The students must sign a training contract with an employer in order to start on the training programme.

The theoretical training at the college takes the form of ordinary classroom teaching, project work or individual presentations of case studies with emphasis on dialogue. At the end of the training programme, the students work independently in groups and are introduced to work as team leaders. They receive tools to pedagogical consideration.

The social and health care assistants' programme further contains practical training in two hospital settings; the somatic and psychiatric settings. The last practical training period takes place in a nursing home or in home care.

Practical example

Dementia is presented in the second theoretical period at the college immediately prior to a psychiatric placement. The students receive four hours of classroom teaching in the subject matter. A group of 3-5 students will then work for one week on a comprehensive case study covering all the mandatory areas. The study will be presented in oral to the fellow students, who will follow-up on the work done. The teacher makes the final evaluation.

Bilag 4:

Evalueringseskema til eleverne

Evaluation of the placement abroad

Name:

Placement period:

Type of placement:

Tasks undertaken:

What were the main differences in the approach to the chosen client group?

Which problems did you encounter?

How much did you communicate in a foreign language?

Did you acquire new skills and what did you learn?

Please summarise the major benefits of the placement (use back page):

Bilag 5:

Spørgeskema til det udenlandske praktiksted

Questionnaire concerning the placement of a Danish social and health care assistant trainee

Name of institution:

Address:

Tel.:

Brief description of institution and its function:

Briefly comment on the student who visited you
(please use the back page, if needed):

What is your impression of the trainee's benefit from the
experience in your institution?

Would you agree to receive yet another trainee?

Any other comments:

Please forward this questionnaire to

Thank you for your time and for receiving the student(s).

Anne Frolunde

Bilag 6:

Status vedr. internationale aktiviteter på Social- og Sundhedsskolen i Københavns Amt, september 2000

Uddannelses- og erhvervsvejledningen på Sosu-skolen i Københavns Amt er opnormeret pr. 1/1 2000 med en fuldtidsansat vejleder til at opbygge det internationale område og få indsatsen prioriteret. Dette har i år 2000 omfattet:

- Udarbejdelse af oplæg til drøftelse blandt interessenter vedr. udstationering af elever.
- Planlægning og gennemførelse af højskoleophold med temaet "Mødet mellem unge og ældre fra forskellige nationer".
- Etablering af kontakt til skole og praktiksted i Holland og udsendelse af assistentelev på praktik i fem uger i januar 2000. Udarbejdelse af materiale. Forberedende besøg på skole og praktiksted.
- Planlægning af udveksling af elever i 2 x 14 dage med skole i Lund. Projektet blev desværre aflyst.
- Forberedende besøg hos engelsk college og mulige praktiksteder mhp. at sende elever i praktik og på skoleophold i Stockport. Udsendelse af fem assistentelever i praktik i tre uger. Ansøgning om økonomisk støtte fra Leonardo programmet (bevilget).
- Forberedende besøg i Tuusula i Finland for at etablere et praktikudvekslingsprojekt. Planlægning af praktikophold for fem elever og en lærer på børne- og ungdomsinstitutioner.
- Planlægning af praktikophold for pgu-elever til Finland. Ansøgning om tillægsbevilling til eksisterende Leonardo projekt (bevilget).

- Etablering af partnerskaber med skoler i Frankrig og Holland om fremtidigt samarbejde.
- Søgning af praktikpladser for skolens elever.
- Deltagelse på kurser og konferencer.
- En øget deltagelse i internationale projekter blandt skolens lærere.
- Opbygning af informationsfunktion, der kan omfatte udarbejdelse af skriftligt informationsmateriale, opbygning af hjemmeside, afholdelse af foredrag om internationalisering af sosu-uddannelserne og generel formidling af internationale erfaringer. Materialet skal foreligge på dansk og engelsk og skal kunne rekvireres via Internettet.

Skolen arbejder hen mod, at de elever, der tager på praktik i udlandet, medbringer en computer med Internet-adgang, således at eleverne kan kommunikere direkte med skolen under opholdet. Formålet er udveksling af erfaringer, logbogsnotater og øjebliksbilleder, som vil kunne bruges i motiveringen af nye udlandspraktikanter.

Bilag 7:

Summary of the project on work placements abroad for 11 social and health care assistant trainees

When 11 social and health assistants in 1999 spent part of their last practical training period in Scotland and Sweden, it was the first European placement project undertaken by that specific school.

The students were in general very happy with their stay at a foreign employer. They learned a lot not only about the way of doing the job in another country, but also about the Danish methods and work in the social and health care system in Denmark.

All involved - students, teachers, hosting employer etc. - found it difficult to plan and carry out the placements abroad, but also found that this piece of pioneering work was worth the while!

The *advice from the students* to future students is in short: "Be open-minded and observing about other ways of doing the job. Be well prepared both when it comes to the country and the culture you visit and when it comes to the way of doing things in Denmark".

"It is a good idea to read some vocational literature beforehand to better understand the specific vocabulary. Prior to departure, we were offered an English course, but many of us were too busy. After a while in the host country, we came to understand our colleagues better, in particular when they spoke slowly. So it worked out well."

"Personally it has been a great experience - it was very exciting to work in and observe a different culture, and I am sure that I can use my competencies and intercultural skills in my future work in Denmark, where an increasing number of patients come from other cultures."

“International work or study is a very good way of promoting our education, as young people in general are very interested in travelling and experiencing other cultures. Many of my friends thought that the training programme for social- and health care assistants was dull, so they were very surprised when I told them about the possibilities of working in Scotland.”

The *recommendations from the teachers* are in short:

“It is necessary to plan the stay well ahead. The process of applying for funding, permits, insurances, etc. is long.”

“Be sure to make clear agreements with anybody involved and react immediately, if something goes wrong!”

“Delegate the responsibility of the preparatory work to several people - students and various teachers. It would be a good idea to appoint one person at the college to deal with international matters.”

Undervisningsministeriets hæfter om internationalisering i og af erhvervsuddannelserne m.fl.

1995:

Internationalisering (DEL 3243)

1996:

Internationale aktiviteter på erhvervsskolerne (UVM 7-113)

Den internationale udfordring til erhvervsuddannelserne (UVM 7-138)

1997:

Internationalisering via netværk for brevveksling (DEL 60184)

Internationale hjemmesider. Idéhæfte (DEL 60198)

Forberedelse til praktikophold i udlandet: Inspirationskatalog (UVM 7-233)

1998:

Erhvervsskolernes internationale muligheder: - status og strategier (UVM 7-242)

Europalærere: - En læreruddannelse til styrkelse af internationaliseringen på erhvervsskolerne (DEL 5743/70026)

PIU og levnedsmiddel: - et praktisk eksempel på internationalisering (DEL 3507)

1999:

Strategier for erhvervsskolernes PIU-arbejde (UVM 7-278)

2000:

Internationaliseringsstrategi for erhvervsskoler - en håndbog (UVM 7-318)

2001:

Praktik i udlandet - for social- og sundhedsselever. Erfaringer og inspiration (UVM 7-328)

Hæfter med bestillingsnr. UVM 7- kan købes hos Undervisningsministeriets forlag, tlf. 3392 5220, fax 3392 5219 eller e-mail: forlag@uvm.dk. - eller hos boghandlere.

Hæfter med bestillingsnr. DEL kan bestilles hos DEL's bibliotek, tlf. 3524 7900, fax nr. 3524 7940 eller e-mail: del-lib@delud.dk

Undervisningsministeriets hæfter om de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser og pædagogisk grunduddannelse

1996:

Kvalitetsudvikling af indgangsåret - social- og sundhedsuddannelserne (UVM 7-129)
Social- og sundhedsassistenten - uddannelse og arbejdsområde (UVM 7-165) (Udsolgt fra forlaget. Den kan læses i fuld tekst på web-adressen: www.uvm.dk/online.htm)
Evaluering af de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser (UVM 7-168)

1997:

Bedre praktikuddannelse - social- og sundhedsuddannelserne (UVM 7-208)
Ind i sosu - information, introduktion og vejledning (UVM 7-215)
Uddannelsesordninger på den pædagogiske grunduddannelse - pgu. - inspirationsmateriale (UVM 7-190) (Udsolgt fra forlaget. Den kan læses i fuld tekst på web-adressen: www.uvm.dk/online.htm)

1998:

Vejledningsopgaver på social- og sundhedsskolerne (UVM 7-237)
Casearbejde i social- og sundhedsuddannelserne: Videoportrætter af ældre (UVM 7-240)
Videoportrætter af ældre: Marie, 86 år (VHS Video) (sælges kun i sæt med "Casearbejde i social- og sundhedsuddannelserne") (UVM 7-241)

1999:

Evaluering af pgu - pædagogisk grunduddannelse (UVM 7-289)
Læring i praktikken - i social- og sundhedshjælperuddannelsen (UVM 7-280)
Praktikhåndbog til den pædagogiske grunduddannelse - et eksempel (UVM 7-291)
Teori og praksis i den pædagogiske grunduddannelse - samarbejde mellem skole og praktiksteder (UVM 7- 290)

2000:

Udvikling af arbejdsmiljøundervisningen - social- og sundhedshjælperuddannelsen (UVM 7-300)
Ideeer til læring i praktikken - i social- og sundhedsassistentuddannelsen (UVM 7-301)
Statistik vedrørende social- og sundhedsuddannelserne og den pædagogiske grunduddannelse 1998 (UVM 0082)

2001:

Praktik i udlandet - for social- og sundhedselever. Erfaringer og inspiration (UVM 7-328)

På vej:

Indslusningsforløb for flerkulturelle elever på sosu og pgu (UVM 7-)

Hæfterne kan købes hos Undervisningsministeriets forlag, tlf. 3392 5220, fax 3392 5219 eller e-mail: forlag@uvm.dk - eller hos boghandlere

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie

I denne serie udsender Uddannelsesstyrelsen publikationer om generelle eller mere specifikke aktuelle emner. Formålet er at skabe debat og inspirere til udvikling i uddannelserne.

I 2000 og 2001 er følgende udkommet eller under udgivelse i serien:

2000

- Nr. 1: Udvikling af arbejdsmiljøundervisningen - social- og sundhedshjælperuddannelsen (UVM 7-300) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 2: Ideer til læring i praktikken - i social- og sundhedsassistentuddannelsen (UVM 7-301) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 3: Evaluering 1998-2000. Den Fri Ungdomsuddannelse. 2. delrapport (UVM 0080) (Øvrige ungdomsuddannelser)
- Nr. 4: Hvad venter vi på? - om it i fremmedsprogsundervisningen (UVM 7-302) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 5: Uddannelsesbibliotek - informations- og læringscenter. En evaluering af erhvervsskolernes biblioteksprojekter (UVM 7-303) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 6: Naturvidenskabelige klasser i gymnasiet (UVM 6-264) (Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 7: Hf-forsøg 1997-1999. Status 1999 for arbejdet i hf-evalueringsgruppen samt foreløbige konklusioner vedrørende 2-årige hf-forsøg, 1997-1999. (UVM 6-267) (Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 8: De fire tværgående dimensioner på htx (UVM 6-265) (Erhvervs-gymnasiale uddannelser)
- Nr. 9: Elevansvar og elevindflydelse på tværfaglige htx-projekter (UVM 6-266) (Erhvervs-gymnasiale uddannelser)
- Nr. 10: Fleksibel voksenundervisning. Kortlægning af fleksible tilrettelæggelsesformer på VUC (UVM 0073) (Voksenuddannelser)
- Nr. 11: Selvevaluering - undervisning, læring og kvalitet i dialog (UVM 7-304) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 12: Projektarbejde i en nysgerrighedskultur (UVM 7-305) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 13: Produktionsskolerne i Danmark - deltagere og skoleprofiler (UVM 7-306) (Øvrige ungdomsuddannelser)
- Nr. 14: Elevernes oplevelser af erhvervsuddannelsesreform 2000 - forsøg med grundforløb efterår 1999 (UVM 7-307)
- Nr. 15: Forsøg med erhvervsuddannelsesreform 2000 - opsamling af de første erfaringer (UVM 7-308) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 16: Fra Kierkegaard til Calvin Klein, Gymnasietilværelser i 90'erne - en undersøgelse af 1997-studenternes danske stile (UVM 6-268) (Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 17: Fysik og almindendannelse - rapport fra en konference på Askov Højskole (UVM 6-270) (Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 18: Det Åbne Læringscenter (UVM 7-310) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 19: Behovet for lærerqualificering - blandt lærere ved folkehøjskoler, daghøjskoler, aftenskoler og voksenuddannelsescentre. 2. delrapport i forskningsprojektet "Focus på voksenlæreren" (UVM 9-052) (Folkeoplysning og Voksenuddannelser)
- Nr. 20: Uddannelsesværksteder på VUC (rekv. hos KAD, tlf. 3283 8383) (Folkeoplysning og Voksenuddannelser)
- Nr. 21: Mellem to skoleformer - et samarbejde mellem produktionsskoler og erhvervsskoler. Pro-Tek-forsøget (UVM 7-311) (Erhvervsfaglige uddannelser)

Oversigten fortsætter på næste side

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie

Fortsat fra forrige side

- Nr. 22: Udvikling af lærerkompetencer i praksis - et fælles ansvar (UVM 7-312) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 23: Mål og handlekompetence i erhvervsuddannelserne (UVM 7-316) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 24: Feltarbejde i religion (UVM 6-271) (Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 25: Ord og tekst. Sproglig opmærksomhed i engelskundervisning i gymnasiet og hf (UVM 6-260) (Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 26: Internationaliseringsstrategi for erhvervsskoler - en håndbog (UVM 7-318) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 27: Tilløb til omstilling. Ledelse, IT og omstilling (UVM 7-319) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 28: Skolebiblioteket som pædagogisk servicecenter - mellem vision og realitet (UVM 5-357) (Grundskolen)
- Nr. 29: Logbog og forløbsplan - pædagogiske redskaber på produktionsskolerne (UVM 7-321) (Øvrige ungdomsuddannelser)
- Nr. 30: Elevens personlige uddannelsesplan (UVM 7-320) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 31: Pædagogik og didaktik i de nye erhvervsuddannelser (UVM 7-322) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 32: Tosprogede elever på htx - muligheder og barrierer (UVM 6-272) (Erhvervs-gymnasiale uddannelser)
- Nr. 33: Vejledning til at være en kompetencegivende daghøjskole (UVM - VOF) (Folkeoplysning og voksenuddannelse)
- Nr. 34: Pædagogiske og didaktiske overvejelser bag erhvervsuddannelsesreform 2000 (UVM 7-323) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 35: Åbne læringscentre - hvorfor og hvordan (UVM 7-324) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 36: Den vejledende erhvervsskole (UVM 7-325) (Erhvervsfaglige uddannelser)

2001

- Nr. 1: Intern evaluering i andetsprogsundervisningen - en antologi (UVM 9-053) (Voksenuddannelser)
- Nr. 2: Praktik i udlandet - for social- og sundhedslever: Erfaringer og inspiration (UVM 7-328)

Publikationerne kan købes hos Undervisningsministeriets forlag eller hos boghandlere. Visse publikationer er trykt i meget begrænset oplag og kan derfor kun rekvireres i ganske særlige tilfælde mod betaling af et ekspeditionsgebyr.

*På UVM's website findes en oversigt over temahæfter udgivet i 1999 og 2000 på adressen:
<http://www.uvm.dk/katindex.htm>*

